

Oczekiwania polskich odbiorców mediów w świetle badań jakościowych

Prof. UAM dr hab. Agnieszka Stępińska

Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM w Poznaniu

Cele wystąpienia

- Prezentacja opinii i poglądów polskich obywateli na temat mediów jako źródeł informacji politycznej.
- Prezentacja opinii polskich odbiorców mediów na temat zagrożeń i szans dla przepływu informacji politycznej w polskim systemie medialnym.
- Prezentacja oczekiwań polskich odbiorców mediów w zakresie zapobiegania i/lub radzenia sobie z konsekwencjami negatywnych zjawisk, które obserwują w przepływie informacji politycznej.

Podstawy teoretyczne

- Otoczenie systemu medialnego: czynniki kształtujące system medialny.
- Środowisko informacji politycznej (*political information environment*) [van Aelst et al., 2017]: ujęcie zarówno podaży, jak i popytu.
- System medialny (Hallin & Mancini, 2004) a przepływ informacji politycznej (Aalberg, van Aelst & Curran, 2010).
- System medialny jako kontekst: analiza przepływu informacji politycznej w określonych systemach medialnych/typach systemów medialnych.
- Rola poszczególnych typów mediów dla przepływu informacji politycznej w systemach medialnych
 - analiza zawartości mediów (*podaż*);
 - analiza źródeł informacji politycznej i wzorców korzystania z mediów (*popyt*).

Pytania badawcze

- (1) Z jakich typów mediów korzystają polscy obywatele by zdobyć informacje polityczne?
- (2) Jakie wyzwania, problemy i zagrożenia dla przepływu informacji politycznej w polskim systemie medialnym dostrzegają polscy użytkownicy mediów?
- (3) Jakie są oczekiwania polskich obywateli w zakresie zapobiegania i/lub radzenia sobie z konsekwencjami negatywnych zjawisk, które obserwują w przepływie informacji politycznej?

Metodologia

Międzynarodowy projekt badawczy „*THREATPIE: The Threats and Potentials of a Changing Political Information Environment activities*”.

Civic science: rozpoczęcie projektu badawczego od rozmów z uczestnikami procesu przepływu informacji politycznej – zaplanowanie kolejnych etapów badań (web-tracking, ankieta, eksperyment).

Badania jakościowe: grupy fokusowe (obywatele i nauczyciele) i indywidualne wywiady pogłębione (politycy i dziennikarze).

- Obywatele - dwie grupy użytkowników mediów: najmłodszy dorośli (18-25 lat; n=6; 21.04.2021) oraz przedstawiciele grupy wiekowej 55+ (n=7; 29.04.2021).
- Dyskusje online (MS TEAMS); czas trwania dyskusji: 77 min. i 86 min.

Media jako źródło informacji politycznej (1)

18-25

- Media online, w tym media społecznościowe (Facebook and Twitter) oraz agregatory informacji (Google News and Facebook News).
- *Infotainment*: przekazy satyryczne i memy.
- *Pierwszym przystankiem jest Facebook.* (PLC10)
- *Nawyki, które wykształciłem w zakresie spożywania mediów, to opieranie się na głównych dostawcach lub agregatorach, takich jak Google News czy Facebook News. Oni są karmicielami.* (PLC08)

55+

- Telewizja (w tym kanały tematyczne)
- Prasa drukowana
- Prasa lokalna
- Media online
- Media zagraniczne
- *W przypadku chęci zapoznania się z krótką informacją korzystam z telefonu oraz internetu. W przypadku chęci zapoznania się z rozbudowaną informacją korzystam z TVN24 oraz prasy.* (PLC06).

Media jako źródło informacji politycznej (2)

18-25

- Opinie o starszych użytkownikach mediów:
 - (1) korzystają głównie z mediów tradycyjnych;
 - (2) są przywiązane do jednego źródła informacji:

Starsze osoby, które korzystają z internetu, raczej rzadko korzystają z więcej niż jednego źródła informacji. Osoby starsze znajdują się w bańce medialnej. (PLC13)

55+

- Opinie o młodych użytkownikach mediów:
 - (1) nie interesują się polityką;
 - (2) są podatni na ekstremizmy:

Według mnie młodzi ludzie – mówię o licealistach – nie interesują się polityką. (... Młodzi ludzie mają prawo, aby nie interesować się polityką. Uważam, że młodzi ludzie mają skrajne poglądy. Być może to efekt braku mądrości pochodzącej z doświadczenia życiowego. (... Trudno zmienić poglądy osoby, która trafia do takiego środowiska, gdyż grunt został zbudowany na podstawie bardzo skrajnego poglądu. (PLC07)

Wyzwania i zagrożenia dla przepływu informacji politycznej w polskim systemie medialnym

18-25

- Presja ekonomiczna (zabiegi mające na celu przykuwanie uwagi kosztem jakości informacji) -- brak czasu na zapoznawanie się z zawartością (czytanie jedynie nagłówek).
- Dezinformacja: nieprawdziwe informacje w mediach -- ograniczone kompetencje odbiorców w zakresie rozpoznawania nieprawdziwych informacji.
- Dobór informacji -- bańki informacyjne.
- Unikanie informacji politycznych – zniechęcenie, poczucie bezsilności.

55+

- Polaryzacja polityczna mediów – stronniczość - krytyka „mediów państwowych”.
- Upadek prasy drukowanej - obniżenie jakości informacji.
- Presja ekonomiczna (zabiegi mające na celu przykuwanie uwagi kosztem jakości informacji).
- Ograniczona możliwość weryfikacji informacji – alternatywne źródła informacji i opinii (brak filtrów).

Wyzwania i zagrożenia

Czynniki ekonomiczne:

Uważam, że clickbait jest uzasadniony działaniem rynkowym prasy. Podmioty otrzymują pieniądze za wejścia. Wydawało mi się, że to kwestia, która dotyczy gazety regionalne, ale ostatnio trafiłem na clickbait w ramach Gazety Wyborczej. Gazeta Wyborcza czy Rzeczpospolita oraz Tygodnik Powszechny – nie kojarzyłem wybranych tytułów z tego typu działalnością. (PLC11, 18-25)

Czynniki polityczne:

Uważam, że telewizji państwowej nie można oglądać bez reakcji alergicznych. Jakość informacji jest niska, stopień manipulacji wysoki, wręcz obrzydliwy. Staram się zapoznać z informacją oferowaną przez państwowe źródła informacji, jednakże po chwili rezygnuję (PLC01, 55+).

Oczekiwania polskich użytkowników mediów

18-25

- (1) Więcej dobrych wiadomości w mediach.
- (2) Działania podejmowane przez platformy online (rozpoznawanie i oznaczanie informacji nieprawdziwych).
- (3) Działania podejmowane przez organizacje *fact-checkingowe* (weryfikacja źródeł i informacji).
- (4) Działania podejmowane przez użytkowników (autokontrola).
- (5) Regulacje prawne i odpowiedzialność platform za rozpowszechniane treści *versus* wolność mediów.
- (6) Edukacja: wiedza i umiejętności.

55+

- (1) *Budowanie etyki zawodu dziennikarza, która została zniszczona* (PLC07).
- (2) *Politycy nie powinni ingerować w treść. Powinni się zająć rozwiązaniami prawnymi, równym dostępem do poszczególnych mediów w trakcie przydziału częstotliwości. Władza nie powinna naciskać na prezentowane treści.* (PLC02)
- (3) *W rodzinie musimy kłaść nacisk na rozwój.* (PLC01).
- (4) *Jedynym rozwiązaniem jest podwyższenie poziomu edukacji. Niestety, o kształcie edukacji decydują politycy.* (PLC01)

Wnioski z badań i ich znaczenie dla analiz systemu medialnego

Wpływ czynnika społecznego na system medialny - różnice pokoleniowe w zakresie:

(1) korzystania z mediów

- różne znaczenie poszczególnych typów mediów;

(2) postrzeganych wyzwań i zagrożeń i oczekiwań:

- różna waga przywiązywana do wpływu czynników ekonomicznych i politycznych na system medialny;
- różne oczekiwania w zakresie przeciwdziałania negatywnym zjawiskom i ich skutkom: rola mediów (dziennikarzy), państwa (polityków) i obywateli (jednostek i organizacji społecznych).

Badania ilościowe wśród polskich użytkowników mediów: zagrożenia i oczekiwania.